

2021–2025 рр., в межах якої планується створення єдиного підходу для розвитку і розбудови притулків та відповідної інфраструктури для постраждалих від домашнього насильства осіб. Найефективнішим, на думку експертів, є арешт агресора-кривдника, бажано зі збільшенням його максимальної тривалості з 15 до 20-30 діб, оскільки штрафи, не будучи ефективним засобом покарання, лягають на плечі жертви та обтяжують спільний сімейний бюджет.

Очевидно, що боротьба з цим явищем в сім'ї, окрім правоохоронних органів, залежить також від зусиль соціальних служб, суспільних рухів та засобів масової інформації.

Список використаних джерел

1. Соціологія девіантної поведінки: навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. Донецьк: КПЦ, 2013. 192 с.
2. Кочемировська О. О. Можливість виявлення та попередження насильства в сім'ї: основні поняття. Посібник для соціальних працівників. Харків: НТМТ, 2008. 186 с.
3. Герасіна Л. М. Насильство як соціальна деструкція. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Казаріна*. Серія: Соціальне дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2015. №1148. С. 35–40.
4. Соціальний звіт за 2019 р. URL : <https://www.msp.gov.ua/news/18746.html> (дата звернення: 22.03.2021).

Бондаренко М. С.,

магістрантка гр. МСРп-191

Національний університет «Чернігівська політехніка»(м. Чернігів, Україна)

Науковий керівник: **Ревко А. М.,**

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи

Національний університет «Чернігівська політехніка»(м. Чернігів, Україна)

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

В умовах розвитку сучасного суспільства існує чимало питань, які потребують вирішення, серед них і соціальні. З'являється потреба пошуку нових шляхів вирішення соціальних проблем. Беручи до уваги досвід інших країн, таких як США, Канада, Франція та інші, дієвим є використання інструменту соціального підприємництва. Це зумовлено тим, що значна частина вітчизняних неприбуткових організацій існують завдяки підтримці іноземних інвесторів, підлаштовуючись під їхні вимоги. Проте, впровадження практики соціального підприємництва дасть можливість таким організаціям бути незалежними та здійснювати діяльність відповідно до власних бажань та потреб. З огляду на це, розвиток соціального підприємництва в Україні дасть поштовх до розвитку підприємницької діяльності загалом.

Чимало вчених зробили внесок у дослідження питання соціального підприємництва, серед них С. Алворд, Г. Діс, Б. Дрейтон, Дж. Майр, І. Марті, М. Маклін, А. Передо, Р. Спір та інші, а також українські автори, а саме: З. Галушка, О. Кіреєва, А. Ревко, В. Удодова та інші.

Метою статті є визначення ролі соціального підприємництва у вирішенні соціальних проблем.

Поняття «соціальне підприємництво» відносно новітнє та є незрозумілим для більшої частки українців, хоча США та Європа використовують його давно. Сучасне суспільство намагається вирішити гострі соціальні проблеми, використовуючи підприємницькі кошти. Наявність в країні великої кількості суспільних проблем, з вирішенням яких держава не справляється, викликало необхідність розвитку соціального підприємництва. Під цим поняттям розуміють новий ринковий інститут, який оптимально поєднує економічну стійкість і соціальну відповідальність, що є необхідним для модернізації української економіки. Існує також визначення соціального підприємництва як бізнесу, що має переважно соціальні цілі та доходи, котрий головним чином реінвестує у розвиток підприємства та/або спрямовує на громадські справи чи вирішення гострих соціальних проблем [4].

До соціального підприємництва можна віднести організації, для яких характерним є: соціальний вплив, інноваційність, самоокупність і фінансова стійкість, підприємницький підхід, котрий дозволяє знаходити можливості, розробляти інноваційні рішення, які надають стійкі позитивні впливи на громади.

Соціальне підприємництво з'явилося через значну кількість соціальних проблем, до яких відноситься бідність, безробіття, відмежованість громад тощо. Важливо зазначити, що головною детермінантою діяльності соціального підприємства є задоволення потреб членів громади, котрі не може забезпечити державний сектор, а приватний – ігнорує.

Діяльність соціальних підприємств орієнтована на системні соціальні зміни, котрі нехтуються інституційними та організаційними нормами та межами [5, с. 312].

Соціальне підприємництво надає державні послуги в новий спосіб та створює робочі місця; збагачує професійний досвід людей, які працюють на соціальних підприємствах, задля подальшого працевлаштування за сучасних ринкових умов. Основною метою діяльності таких підприємств є розвиток громади, залучаючи до громадського життя соціально вразливі та маргіналізовані групи населення, забезпечуючи їхніх членів роботою; розширення активності громадян, корі можуть самостійно вирішувати свої проблеми та брати відповідальність за своє життя; підсилювати увагу до соціально незабезпечених груп населення, не стільки надавати їм благодійну допомогу, скільки забезпечуючи їх корисною соціально значущою роботою; а також відроджувати сільські та міські території та поліпшувати їхню соціальну інфраструктуру тощо [2].

У багатьох країнах світу соціальне підприємництво впевнено зайняло свою нішу у суспільстві. Світова практика соціального підприємництва має значний теоретичний та практичний доробок. Під час дослідження сутності соціального підприємництва варто згадати підхід EMES – європейської дослідницької мережі, котру створила у 1996 р. група дослідників, що були представниками усіх країн-членів ЄС; мережа отримала свою назву від своєї першої програми досліджень: «Поява соціальних підприємств в Європі» («the EMERgence of Social enterprises in Europe») [1, 14].

Дослідники програми EMES виділили критерії підприємницької складової частини соціального підприємства: безперервне виробництво товарів та/або надання послуг; високий ступінь автономії (соціальні підприємства мають бути створені з ініціативи групи людей і регулюються цією групою в рамках автономних проектів); значний рівень економічного ризику; мінімальна кількість оплачуваної роботи – як більшість некомерційних організацій, соціальні підприємства можуть також поєднувати матеріальні та нематеріальні ресурси, добровільну, волонтерську і оплачувану діяльність працівників тощо.

Якщо говорити про соціальну складову, то було виокремлено такі риси: мета діяльності спрямована на створення блага для суспільства загалом або певної групи людей зокрема; соціальні підприємства мають створюватись з ініціативи групи людей, котрі належать до громади або до спільноти, яка має чітко виражену потребу чи мету, яку ця група хоче втілити в життя; у процесі вирішення питань голоси усіх членів правління є однаково важливими і не залежать від розміру частки їх фінансового вкладу в підприємство; участь усіх зацікавлених сторін (наприклад, співробітників, волонтерів, органів державної влади, ін.; вони можуть бути залучені як члени правління соціального підприємства або ж бути представниками клієнтів чи працівників підприємства у різних комітетах, що існують на підприємстві); обмежений розподіл прибутку (традиційно прибуток реінвестують у підприємство або спрямовується на підтримку соціальної цілі підприємства) [3, 35].

В Україні соціально-орієнтовані підприємства можна об'єднати за способами організації діяльності на три групи:

- комерційні підприємства, котрі надають робочі місця соціально незахищеним верствам населення;
- комерційні підприємства, діяльність яких дозволяє вирішити соціальні та екологічні проблеми шляхом застосування інноваційних ідей;
- некомерційні партнерства, громадські організації і благодійні фонди [2, с. 11].

Основним видом заняття некомерційних соціально-орієнтованих підприємств є сфера послуг, а саме: сімейні центри творчого дозвілля, молодіжний і соціальний туризм, центри соціальної реабілітації та інші. В Україні є організації, що сприяють популяризації соціального підприємництва. Це Український фонд підтримки підприємництва, Благодійний фонд «Благовіст», Благодійне підприємство «Перлина Буковини», Благодійна організація «Центр допомоги дітям-інвалідам», Міжнародний фонд «Відродження». Усі ці організації є громадськими [4, с. 39].

Соціальне підприємництво варто вважати інноваційним механізмом розвитку соціальної політики держави. Вони мають взаємодіяти з органами державної влади, місцевого самоврядування, представниками бізнесу і некомерційних організацій для об'єднання сил і можливостей, у напрямку вирішення суспільних проблем. Міжсекторна взаємодія може стати основою системної інфраструктурної підтримки соціального підприємництва.

Про соціальне підприємництво варто говорити як про бізнес, дохід якого використовують на добру справу. Це може бути створення нових робочих місць, допомога з працевлаштуванням людей з обмеженими фізичними можливостями, допомога людям, котрі потрапили в складну життєву ситуацію. Разом з цим, варто розуміти, що соціальні підприємства не є благодійними організаціями, вони функціонують так само, як будь-який інший комерційний бізнес. Різниця полягає в тому, що отриманий прибуток підприємство вкладає у добру справу, а не тільки збагачує власника цього бізнесу [2].

Варто зазначити, що соціальний бізнес підвищує економічну ефективність за рахунок використання ресурсів, котрі раніше в такій якості не використовувалися. По-перше, це можуть бути людські ресурси, наприклад, соціально «складні» групи населення (інваліди, багатодітні матері, випускники дитячих будинків, колишні ув'язнені); по-друге, матеріальні ресурси (матеріальні цінності).

Отже, соціальне підприємництво в умовах сьогодення спрямоване, перш за все, на прискорення соціальних змін, метою яких є задоволення базових людських потреб у оптимальний спосіб. З огляду на це, для соціального підприємництва характерні такі риси, як: здатність соціального підприємця отримувати прибуток, одночасно вирішувати гострі соціальні проблеми у суспільстві, сприяючи не лише їх ліквідації, але й якісно новому розвитку потенціалу громади.

Слід зауважити, що соціальне підприємництво в Україні розвивається поступово і поки знаходиться на стадії зародження. Важливо відзначити надважливий вклад проекту «Сприяння соціальному підприємництву». В рамках проекту в різних регіонах України створюються спеціалізовані центри, котрі надають соціальним підприємствам комплексну допомогу у започаткуванні та розвитку їхньої діяльності, реалізуються тренінги та навчання соціальних підприємців, а також проводиться просвітницька робота. Розвиток соціального підприємництва в Україні є тривалим процесом, масштаб і темпи котрого неможливо передбачати, через децентралізований характер цих процесів.

Список використаних джерел

1. Ігнатів Н., Гура В. Зарубіжний досвід розвитку соціального підприємництва. *Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка*. 2014. №12(165). С. 22–25.
2. Кіреєва О. Б. Соціальне підприємництво як інструмент державної соціальної політики. Київ. 2010. 13 с.
3. Наумова М. Сутність соціального підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства. *Україна: аспекти праці. Соціальна політика*. №4. 2014. С. 34–39.
4. Сотула О. В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки. *Ефективна економіка*. 2013. №4. С. 22 – 31.
5. Revko A. Social Entrepreneurship as the Main Resource for the Regional Development. *Marketing and Management of Innovations*. Sumy State University. 2017. №1. P. 85-96.